

Рекомендація № R (99) 19
Комітету Міністрів Ради Європи державами-членам
щодо медіації в кримінальних справах

*Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи
на 679 засіданні заступників міністрів 15 вересня 1999 року*

Комітет Міністрів на підставі статті 15(b) Статуту Ради Європи,
визначаючи зміни, що відбулися в державах-членах в застосуванні медіації в кримінальних справах як гнучкого, комплексного варіанта вирішення проблем на основі активної участі сторін, що доповнює традиційний кримінальний процес або є його альтернативою;

ураховуючи потребу підсилити активну особисту участь потерпілих, правопорушника й інших осіб, які можуть бути сторонами у кримінальному переслідуванні, а також залучення громади;

визнаючи легітимність інтересів потерпілих у більш повному урахуванні їхньої думки, коли йдеться про наслідки їх віктимізації, у спілкуванні із правопорушником і в одержанні захисту й компенсації;

ураховуючи важливість спонукання у правопорушників почуття відповідальності й надання їм практичної можливості відшкодувати заподіяну шкоду, що може сприяти їхній реінтеграції й реабілітації;

визнаючи, що медіація здатна поглибити усвідомлення важливої ролі особи і спільноти в запобіганні й контролі злочинності та розв'язанні пов'язаних з нею конфліктів, сприяючи таким чином досягненню більш конструктивних і менш репресивних наслідків кримінального судочинства;

визнаючи, що медіація потребує спеціальної кваліфікації і вимагає фахової підготовки та акредитованої освіти;

враховуючи потенційно значний внесок неурядових організацій та місцевих громад в царині медіації в кримінальних справах та потребу об'єднувати й координувати зусилля ініціативних громад і осіб;

зважаючи на вимоги Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;

беручи до уваги Європейську конвенцію про здійснення прав дітей, а також Рекомендацію № R (85) 11 щодо положення потерпілого в рамках кримінального права і кримінального процесу, Рекомендацію № R (87) 18 щодо спрощення кримінального правосуддя, Рекомендацію № R (87) 21 щодо допомоги потерпілим і запобігання віктимізації, Рекомендацію № R (87) 20 щодо соціального впливу на злочинність неповнолітніх, Рекомендацію № R (88) 6 щодо реагування громадськості на делінквентність неповнолітніх із сімей мігрантів, Рекомендацію № R (92) 16 щодо європейських правил застосування громадських санкцій та заходів, Рекомендацію № R (95) 12 щодо управління системою кримінального правосуддя та Рекомендацію № R (98) 1 щодо медіації в сімейних справах,

рекомендує урядам держав-членів при розробці системи медіації в кримінальних справах враховувати принципи, викладені в додатку до цієї Рекомендації, та забезпечити якомога більше поширення тексту цього документа.

**Додаток
до Рекомендації № R (99) 19**

I. Означення

Ці керівні засади поширюються на будь-яку процедуру, що дає можливість потерпілому і правопорушникові в разі їхньої добровільної згоди, брати з допомогою нейтральної третьої сторони (медіатора) активну участь у вирішенні питань, що виникли в зв'язку з вчиненням злочином.

II. Основні принципи

1. Медіація у кримінальних справах має відбуватися лише за добровільною згодою сторін. Сторони також мають бути в змозі відкликати свою згоду на будь-якому етапі проведення медіації.

2. Обговорюване в процесі медіації є конфіденційним і не може бути використане надалі без згоди сторін.

3. Медіація у кримінальних справах має бути загальнодоступною послугою.

4. Медіація у кримінальних справах має бути можливою на будь-якій стадії кримінального судочинства.

5. В системі кримінального правосуддя служби медіації мають користуватися достатньою самостійністю.

III. Правова основа

6. Медіації у кримінальних справах має сприяти законодавство.

7. Мають існувати певні настанови, які б визначали застосування медіації в кримінальних справах. Такі настанови мають, зокрема, торкатися умов передачі справ до служб медіації, а також порядку вирішення справ по завершенні медіації.

8. На процедуру медіації мають поширюватися основоположні гарантії. Зокрема, сторонам має належати право на правову допомогу та в разі потреби на допомогу перекладача. Неповнолітнім, крім того, має бути надане право на допомогу батьків.

IV. Функціональний зв'язок системи кримінального правосуддя з медіацією

9. Право ухвалювати рішення про передання справи на медіацію, а також оцінювати наслідки процедури медіації має бути застережене за органами кримінальної юстиції.

10. Перш ніж погоджуватися на медіацію, сторони мають бути повністю поінформовані про їхні права, суть процесу медіації та про можливі наслідки їхнього рішення.

11. Спонукаючи до згоди на участь у медіації з допомогою несправедливих засобів ані потерпілого, ані правопорушника не слід.

12. Спеціальні правила і юридичні гарантії щодо участі неповнолітніх в судовому провадженні мають поширюватися і на їхню участь у медіації у кримінальних справах.

13. Медіація не може здійснюватися, якщо будь-яка з основних сторін не спроможна зрозуміти суть цього процесу.

14. Відправною точкою для медіації, як правило, має слугувати визнання обома сторонами основних обставин справи. При подальшому судовому провадженні участь у медіації не має використовуватися як доказ визнання вини.

15. Перш ніж справу передавати на медіацію, слід зважити на такі чинники, через які сторони можуть опинитися в очевидно нерівному становищі, як їхній вік, ступінь зрілості чи розумові здібності.

16. Рішення про передачу кримінальної справи на медіацію має супроводжуватися встановленням обґрунтованого строку, в межах якого компетентні органи кримінальної юстиції буде повідомлено про досягнуте в перебігу медіації.

17. Зняття обвинувачення з огляду на домовленість, досягнуту внаслідок медіації, за своїм статусом має дорівнювати судовому рішення чи вирокові та виключати можливість кримінального переслідування на підставі тих самих фактів (*ne bis in idem*).

18. Якщо справа повертається для подальшого розгляду в органи кримінальної юстиції без досягнення сторонами будь-якої угоди або якщо умови угоди не виконуються, рішення щодо подальшого руху справи належить ухвалювати без затримки.

V. Діяльність служб медіації

V.1. Норми

19. Служби медіації мають регламентуватися визнаними нормами.

20. Службам медіації належить мати достатню самостійність. Слід розробити як норми професійної етики та кваліфікаційні вимоги, так і процедури добору, навчання та оцінки медіаторів.

21. Служби медіації мають перебувати під наглядом компетентного органу.

V.2. Кваліфікація та навчання медіаторів

22. Медіатори мають добиратися з усіх верств суспільства і загалом добре знати місцеві спільноти та їхні культурні особливості.

23. Медіатори мають бути здатні виявляти необхідні для медіації розважливості та вміння ладнати з людьми.

24. Пеш ніж стати до виконання своїх обов'язків, медіатори мають пройти початкове навчання, а відтак — підвищувати свою кваліфікацію. Їхнє навчання має бути спрямоване на здобуття високого рівня фахової підготовки, зокрема щодо навичок врегулювання суперечностей, особливих вимог, з якими пов'язана робота з потерпілими і правопорушниками, та знання засад системи кримінальної юстиції.

V.3. Підхід до конкретних справ

25. До початку медіації компетентні органи кримінальної юстиції мають інформувати медіатора про всі обставини, що мають відношення до справи, та забезпечити його необхідними документами.

26. Медіацію належить вести безсторонньо, з урахуванням обставин справи, потреб і побажань сторін. Медіатор має завжди поважати гідність сторін та забезпечити взаємну повагу сторін одна до одної в їхніх діях.

27. Медіатор має відповідати за забезпечення безпечного і сприятливого для медіації середовища. Медіаторові слід бути чутливим щодо вразливості сторін.

28. Медіація має провадитися ефективно, проте з такою швидкістю, з якою спроможні впоратися сторони.

29. Медіація має відбуватися за зачиненими дверима.

30. Незважаючи на принцип конфіденційності, медіатор має повідомити будь-яку інформацію про тяжкі злочини, що гоуються, яку він може дізнатися в перебігу медіації, відповідним органам влади чи особам.

V.4. Наслідки медіації

31. Угоди мають бути досягнуті сторонами добровільно. Угоди мають включати тільки обґрунтовані та домірні зобов'язання.

32. Про здійснені кроки та про наслідки медіації медіатор має повідомляти органи кримінальної юстиції. У повідомленні медіатор не має розкривати ні змісту зустрічей в порядку медіації, ні давати оцінки поведінці сторін під час медіації.

VI. Подальший розвиток медіації

33. Для досягнення порозуміння між представниками органів кримінальної юстиції та службами медіації мають відбуватися регулярні консультації.

34. Держави-члени мають сприяти здійсненню досліджень та оцінці медіації у кримінальних справах.